

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

GUVERNUL
ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărți

Felezeu, Călin - Adriana Cupcea: *O perspectivă comparativă a imaginii otomanului în manualele de istorie din România și Bosnia-Herțegovina în perioada post-comunistă*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2013. 151 p.

Abstract. Cercetarea abordează din perspectivă comparativă imaginea turcilor în manualele de istorie postcomuniste din România și Bosnia și Herțegovina. Alegerea celor două cazuri decurge din particularitățile rezultate din statutul politico-juridic diferit al Țărilor Române și al Bosniei, în raporturile lor cu Imperiul Otoman, dar și din evoluția lor postotomană și modalitatea de raportare la trecutul otoman. În cazul Țărilor Române se remarcă statutul de state autonome, aflate sub suveranitatea otomană, pe parcursul secolelor XIV-XIX. Pe de altă parte, Bosnia a fost încorporată integral ca provincie structurii administrativ-teritoriale a imperiului, dar păstrându-i-se numele istoric și integritatea teritorială, cu o populație care a adoptat pe parcursul perioadei otomane religia musulmană.

Fiind o lucrare de imagologie, principala metodă de lucru folosită a fost analiza hermeneutică. Acest tip de analiză a permis conturarea principalelor teme, ipostaze și stereotipuri vehiculate în expunerile didactice cu privire la turci. O altă metodă de cercetare folosită este cea comparativă, prin intermediul căreia au fost stabilite caracteristicile comune și diferențierile între temele istorice legate de turci, abordate în manualele de istorie românești și cele bosniace.

Prin urmare, studiul se constituie într-o sinteză asupra imaginii turcilor în literatura didactică istorică din România, pentru un segment cronologic neabordat încă. Prin analiza comparativă a celor două cazuri, studiul relevă două modalități diferite de raportare la trecutul otoman, cu toate implicațiile istorice, socio-culturale și religioase. Pe de o parte, în cazul României se remarcă o tendință de respingere a apartenenței la Imperiul Otoman, de nerecunoaștere a formelor de moștenire otomane, a elementelor culturale, datorate pe de o parte și statutului special de autonomie al Țărilor Române, reflectat atât în manualele de istorie, cât și la nivelul conștiinței individuale sau de comunitate. În timp ce, spațiul bosniac, având o populație ce a adoptat în timp religia musulmană, se raportează la trecutul otoman prin exemplul simbiozei dintre cultura otomană și cea autohtonă.

Iancu, Carol: *Evreii din Hârlau. Istoria unei comunități*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013. 402 p.

Abstract. Hârlăul (județul Iași) a fost timp de peste 250 de ani leagănul unei importante comunități evreiești, localitatea remarcându-se și prin faptul că este printre puținele locuri din Moldova de unde evreii nu au fost niciodată deportați. Scrierea istoriei acesteia a însemnat pentru profesorul Carol Iancu, o „datorie a memoriei” dar și o necesitate științifică, deoarece niciun studiu de ansamblu nu i-a fost consacrat până în prezent. Bazat pe o vastă documentație adunată în arhivele din România, Franța, Israel și Statele Unite, respectiv pe numeroase mărturii orale, volumul de față relatează destinul grupului minoritar care a reprezentat la sfârșitul secolului al XIX-lea peste 50% din populația localității și care a jucat un rol economic deosebit în dezvoltarea sa. Subiectele precum universul religios și cultural, școala israelito-română, mișcarea sionistă, tragedia Șoahului, exodul comunității sub regimul comunist, atașamentul față de locurile natale ale evreilor hârlăuani stabiliți în Israel și în alte țări sunt completate cu numeroase anexe, tabele, documente în facsimil și ilustrații.

Keszeg, Vilmos: *Hiedelmek, narratívumok, stratégiák. Egyetemi jegyzet* [Superstiții, strategii narative și de interpretare. Curs universitar]. Cluj-Napoca: UBB Departamentul de Etnografie și Antropologie Maghiară - Asociația Etnografică Kriza János, 2013. 516 p.

Abstract. Prezentul curs universitar este o sinteză a mitologiei populare contemporane, cât și a metodelor de analiză a ei. Autorul parcurge terminologia de bază a acestui domeniu al antropologiei (superstiție, valoare, identitate, statut, biografie, discurs biografic, reprezentare, individul contextualizat, comunitate, viață cotidiană, comunicare transcendentă, Mental Imagery Cultivation), respectiv canoanele de cercetare ale mitologiei din secolele XIX-XX (reconstituirea mitologiei arhaice, etnogeneza, analizele tipologice, textuale și estetice ale narațiunilor). Metoda de interpretare propusă de către autor este cea pragmatică, din care rezultă și aria tematică a volumului: rolurile divinației, superstiție și societate, rolul biografic al superstițiilor, specialiști ai mitologiei, superstiție și discurs (medii, contexte, situații, strategii), statutul și rolul superstițiilor. Continuând tradiția cursurilor anterioare, autorul oferă cititorilor metode și strategii de analize prin studii de caz. Titlurile acestora sunt următoarele: *Analiza morfologică a narațiunilor mitice, Mitologia preotului ortodox, Formele și rolul divinației în Câmpia Transilvaniei, Datul în ciubăr, analiza unei metode de divinație, Utilizarea magiei în riturile de primăvară, Răchita în narațiunile biografice, Peisaj și individ: superstiție și biografie, Eveniment și reprezentare, Cine poate vedea strigoii, Blestem și vindecare, Reprezentarea mitologiei în beletristică, Revitalizarea magiei în media online din România*. Studiile de caz se bazează pe cercetările de teren ale autorului din ultimele trei decenii, precum și pe datele culese de către studenții Departamentului de Etnografie și Antropologie Maghiară din Cluj-Napoca, în diferite regiuni culturale din Transilvania.

Cuprinsul (în limba maghiară) și rezumatul (bilingv) poate fi descărcat de pe pagina web a [Asociației Etnografice Kriza János](#).

Keszeg, Vilmos (ed.): *Rontók, gyógyítók, áldozatok. Történetek és élettörténetek* [Vrăjitori, vindecători, victime. Povestiri și biografii]. Cluj-Napoca: Societatea Muzeului Ardelean, 2012. 399 p. + CD.

Abstract. Cel de-al 8-lea volum din colecția *Oameni și contexte*, ca de altfel și cele anterioare, reflectă cunoștințele populare ardelene maghiare legate de superstiții, precum și munca membrilor generației tinere de cercetători formați în cadrul Departamentului de Etnologie și Antropologie Maghiară. Obiectivul prezentului volum este de a pune la dispoziția publicului larg repertoriul folcloristic specific temei. Tematica acestuia este nuanțată de trei manuscrise (Szilárd Salló 2006, 2007; Attila Fodor 2008; Éva Salánki-Fazekas 2010) care se leagă unul de celălalt prin subiectul tratat și perspectiva din care este abordată aceasta. Spre deosebire de practica uzuală, materialul folcloristic este publicat împreună cu interpretările cercetătorilor. Motivul acestui fapt este relația strânsă dintre tematică și cercetător(i), adică subiectivitatea născută din contextualitatea credințelor.

Construcțiile epice structurate și înregistrate în timpul culegerilor și publicate în acest volum ilustrează credințele populare ale indivizilor și ale comunităților, modul în care tentativele umane de a influența viața cotidiană implică cunoștințele și activitățile magice, dezvăluind astfel și relațiile umane formate în legătură cu (rolurile și) credința în ființele mitice.

Ca anexe ale repertoriilor folcloristice figurează lista persoanelor intervievate, a cuvintelor și expresiilor regionale, a denumirilor localităților, respectiv lista fotografiilor. Urmând structura volumelor publicate în această colecție, interpretarea editorului apare în studiul care constituie postfața volumului, în care se trece în revistă istoria, teoria și metodologia credinței populare ardelene și a cercetării acesteia. Studiul anexat volumului, semnat de Vilmos Keszeg, prezintă rezultatele obținute de școala etnografică din Cluj-Napoca în cercetarea și interpretarea pragmatică a mitologiei populare. Volumul se încheie cu bibliografia literaturii de specialitate, legată de mitologia populară din Transilvania, întocmită de către Dóra Czégényi.

▪ reviste, articole

Andriescu, Monica - Sergiu Gherghina: *The Dual Consequences of Politicization of Ethnicity in Romania* [Consecințele politizării etnicității în România]. European Center for Minority Issues, Studiu de atelier nr. 63, februarie 2013.

Abstract. Studiul investighează mecanismele, scopurile și consecințele politizării etnicității. Pentru a explora evoluția și nuanțele relației dintre majoritate și minoritățile naționale, autorii utilizează metoda studiului de caz, cercetând România postcomunistă pe perioada 1990-2011, respectiv analiza de discurs (al elitelor politice) și de documente (programe ale partidelor politice și texte legislative). Este analizat discursul principalelor partide politice românești, precum și cel al UDMR, dar și evoluția legislației în patru domenii-cheie pentru minorități: educația, administrația publică, reprezentarea politică și măsurile de antidiscriminare. Rezultatele empirice ilustrează mecanismele prin care politizarea produce două tipuri de efecte asupra relațiilor interetnice: excluziune (în perioada 1990-1996) și acomodare politică (1996-). Mai mult, este subliniat rolul mediator al discursurilor elitelor politice, precum și al cadrului legislativ în satisfacerea revendicărilor minorităților, dar și faptul că structurile de oportunitate în relațiile etnice (legislația privind drepturile minorităților) pot conduce de-a lungul timpului la consecințe diferite pentru integrarea grupurilor etnice.

Studiul integral poate fi descărcat de pe pagina web [ECMI](#).

Pro Minoritate, nr. 1/primăvara, 2013.

Abstract. Numărul curent al revistei este axat pe subiectul identității și al interpretărilor legate de națiune. Studiile sunt împărțite în trei blocuri tematice care poartă următoarele titluri: *Granița ca un sistem complex și identitatea*, *Interpretări ale națiunii și identitatea din vest*, respectiv *Interpretări ale națiunii și identitatea din est*. Primul conține trei studii, fiecare prezentând rezultatele unei cercetări ample care abordează maghiarii majoritari și minoritari care trăiesc de-a lungul granițelor dintre Ungaria și Slovacia, respectiv Ungaria și Ucraina (Ágnes Pakot și Anett Sörös, Antal Örkény și Mária Székelyi, Júlia Koltai). În al doilea bloc tematic apar analize legate de metodologia cercetării identității europene (Borbála Göncz), schimbări în interpretarea conceptului de națiune în Franța (Annamária Tóth), precum și încercările de reînvierea identității și naționalismului în Italia fascistă (Gábor Andreides). Ultimul bloc tematic întoarce privirea spre Europa de Est și Sud-Est însumând studii care la nivelul studiilor de caz abordează Bosnia-Herzegovina ca teren de expansiune politică și culturală maghiară la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX (Béla Makkai), relațiile dintre identitățile etnice (sârbi, croați și bosniaci) și război în Bosnia (Ugo Vlaisavljevic), respectiv politicile Rusiei față de co-etnicii ce trăiesc pe teritoriul statelor succesoare ale Uniunii Sovietice (Csaba Sáfi). Tot în acest bloc tematic apare studiul intitulat *România magyar szíve: - A Székelyföld képei a magyar és a román közbeszédben 1989 után* [Inima maghiară a României: Imaginile Ținutului Secuiesc în discursul public maghiar și român după 1989] semnat de către Csaba Zahorán. Pe lângă identificarea variilor imagini anunțate în titlul articolului, analiza detaliată acoperă subiecte precum percepția națională/naționalistă a istoriei, paradoxul majoritate-minoritate în regiune, diferitele încercări de formarea națiunii, idealurile legate de națiune, precum și lumea plină de contradicții creată de mituri și idei fixe, care la rândul lor fac imposibilă integrarea imaginilor neutre din punct de vedere național în discursul public.

Articolele (cu abstract în limba engleză) vor fi accesibile curând pe pagina web a revistei [Pro Minoritate](#).

▪ proiecte, rapoarte de cercetare

Prieteni și dușmani. Percepții asupra relațiilor interetnice din România. Institutul Român pentru Evaluare și Strategie - IRES, martie 2013

Descriere. Cercetarea națională realizată anual de IRES a fost centrată în 2013 pe percepțiile populației cu privire la relațiile interetnice, dar și pe relația României cu țările UE în vederea identificării țărilor „prietene”. Ancheta a fost realizată în luna martie, pe un eșantion de 1.267 de indivizi de peste 18 ani, multistratificat, probabilist, reprezentativ la nivel național. Marja de eroare a fost de $\pm 2,9\%$.

Față de *Barometrul Relațiilor Interetnice* pe care IRES l-a realizat cu doi ani în urmă, relațiile dintre români și maghiari par a se fi îmbunătățit sau au rămas la același nivel. Cu câteva excepții, relațiile dintre România și Ungaria sunt percepute ca fiind mai proaste și sărbătorirea datei de 15 martie pe teritoriul României este privită tot mai negativ; după ce în 2011 63% dintre români spuneau că este bine ca maghiarii din România să sărbătorească, astăzi dintre aceștia au mai rămas doar 48%, o schimbare majoră de trend. Jumătate dintre români (52%) privesc obținerea dublei cetățenii de către maghiari cu ochi buni, însă o proporție însemnată a participanților la studiu dezaprobă această posibilitate (părere proastă și foarte proastă - 41%). Cei mai mulți dintre intervievați (68%) se opun arborării steagului secuiesc, în timp ce 17% le dau dreptate celor care susțin folosirea acestuia, iar 14% fie nu știu, fie nu doresc să răspundă la această întrebare.

Dintre etniile reprezentative din România, românii au cele mai bune relații cu germanii, sârbii și ucrainenii, urmate de cele cu maghiarii și rromii. Relațiile dintre români și etnicii germani sunt văzute drept bune sau foarte bune de către majoritatea intervievaților - 89%, aproximativ la fel fiind evaluate și relațiile dintre români și sârbi, precum și cele cu ucrainenii - 84%. Analiza datelor relevă că 73% au o părere bună sau foarte bună despre maghiari, iar relațiile dintre români și romi sunt văzute drept mai degrabă bune de către 51% dintre participanții la studiu.

Pentru mai multe informații, raportul de cercetare și interpretarea datelor, accesați pagina web [IRES](#).

▪ simpozioane, conferințe, mese rotunde, workshopuri

Atelierul Să învățăm despre HOLOCAUST prin FILM, București, 6 martie 2013

Descriere. Atelierul dedicat profesorilor de liceu a fost organizat de către Asociația One World România împreună cu Institutul Național pentru Studierea Holocaustului în România „Elie Wiesel”, în parteneriat cu Programul Statul de Drept Europa de Sud-Est al Fundației Konrad Adenauer, Consiliul Național de Combatere a Discriminării, Centrul Ceh București și People in Need.

Filmul documentar vizionat în acest atelier a fost *Înfruntând rinocerul* (*Charging the Rhino*, 2007, Simcha Jacobovici) și vorbește despre Holocaustul și antisemitismul din România prin două istorii personale. Provocator și sarcastic, filmul a constituit o foarte bună bază pentru o discuție pe tema Holocaustului. Pe parcursul atelierului de șase ore, participanții s-au familiarizat cu modalitățile de descifrare a documentarului și au învățat noi strategii de folosire a filmului la clasă. Îndrumătorii atelierului au fost: Vlasta Vyčichlová, expert pentru nivel liceal în cadrul programului One World in Schools al organizației People in Need, Elisabeth Ungureanu specialist în comunicare și PR în cadrul Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, respectiv Alexandru Solomon, realizator și producător de filme documentare.

La încheierea atelierului, participanții au primit diploma de participare și DVD-ul cu documentarul vizionat, alături de broșura de prezentare a tehnicilor de utilizare a acestui documentar la clasă.

Broșura poate fi descărcată de pe pagina web [One World Romania](#).

Serie de prelegeri *Haskalah* - mișcarea de iluminism evreiesc, București, 18-20 martie 2013

Descriere. Centrul de Studii Ebraice „Goldstein Goren” a organizat în perioada 18-20 martie 2013, la sediul său din cadrul Facultății de Litere, Universitatea din București, o serie de 3 prelegeri despre mișcarea de iluminism evreiesc (*Haskalah*). Prelegerile au fost susținute de către dr. Lucian Zeev Herscovici de la Universitatea Ebraică din Ierusalim. Participanții - studenți ai masterului în cultura și civilizația ebraică organizat de Centru dar și ai altor programe - au avut astfel ocazia să afle detalii inedite despre pătrunderea, evoluția și influența mișcării de *Haskalah* în Țările Române.

Prezentarea *Perspectiva spațială în abordarea excluziunii sociale. Excluziunea locativă și teritorială a romilor marginalizați din România* susținută de Enikő Vincze, Cluj-Napoca, 21 martie 2013

Descriere. Evenimentul a fost organizat de către Centrul Rațiului pentru Democrație al Facultății de Studii Europene (UBB) și Centrul de Studii Politice și Relații Internaționale Cluj-Napoca. Prezentarea se bazează pe cercetarea *Spațializarea și rasializarea excluziunii sociale. Formarea socială și culturală a „ghetourilor țigănești” în România în context European*, [SPAREX](#) (2011-2014) și se constituie din trei mari părți.

Într-un prim pas ea elaborează interogațiile aferente analizei relației dintre procese sociale și forme spațiale, accentuând întrebările formulate în relație cu materialul empiric colectat prin cercetarea SPAREX. În mod special se vor reliefa întrebările referitoare la modul în care granițele spațiale creionate fizic sau simbolic de oameni între zone locative gentrificate și spații rezidențiale precare traduc inegalitățile sociale rezultate din procese economice și/sau constituite prin anumite politici urbane în „fapte sociale” sau distincții materiale, care la rândul lor organizează și (re)produc ordinea socială marcată de relații de putere, diviziuni sociale și dezvoltare inegală.

În partea a doua, pe baza hărții cercetării SPAREX derulate în orașele Cluj-Napoca, Târgu-Mureș, Miercurea-Ciuc, Călărași și Ploiești, precum și pe baza unor fotografii și narative ce provin din cele cinci terenuri, autoarea prezintă o tipologie a proceselor de formare a zonelor de locuire defavorizate populate preponderent de către romi săraci.

Într-un final, prezentarea formulează câteva concluzii cu privire la procesele sociale, economice, politice și simbolice/culturale care rezultă în producerea spațiilor locative caracterizate de marginalitatea rasializată. Autoarea reflectă asupra impactului pe care dezindustrializarea și retransfigurarea economiilor urbane românești, acumularea de capital financiar de către instituții bancare și firme imobiliare și cointeresul noilor elite politice în aceste procese, precum și retragerea statului din domeniul locativ după 1990, dar și ideologia care justifică distincția dintre cetățenii „merituoși” și „nemerituoși”, l-au avut asupra diviziunilor locative și teritoriale care, odată fixate, produc la rândul lor o serie de deprivări materiale ce afectează în mod deosebit persoanele multiplu dezavantajate datorită statutului lor social și stigmatizării lor culturale.

Pentru a vizualiza prezentarea accesați pagina web [SPAREX](#).

Deschiderea celei de-a șaptea sesiuni a programului de formare continuă *Holocaustul, combaterea rasismului și discriminării*, Bacău, 21-23 martie 2013

Descriere. Institutul Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel” și Casa Corpului Didactic Bacău au organizat cea de-a șaptea sesiune a programului de formare continuă acreditat *Holocaustul, combaterea rasismului și discriminării*. Cursul se adresează profesorilor de istorie, socio-umane sau diriginților din ciclul gimnazial și liceal. Cursul durează trei săptămâni, are 89 de ore și este structurat în două părți: module de teorie și practică. După finalizarea lor, profesorii vor putea participa la o evaluare în urma căreia vor primi un atestat de formare profesională. În cadrul programului vor susține comunicări istorice, cercetători în domeniu și specialiști precum: Lya Benjamin, Asztalos Csaba Ferenc, George Voicu, Alexandru Florian, Elisabeth Ungureanu, Liviu Rotman, Mariuca Stanciu, Petre Matei, Anca Ciuciu și alții.

▪ anunțuri

Conferința internațională *Public Sociology and Social Intervention in the Carpathian Basin* [Sociologie publică și intervenție socială în Bazinul Carpatic], Oradea, 21-22 mai 2013

Descriere. Evenimentul este organizat de către Societatea Sociologilor din Ungaria (MSzT), Universitatea Creștină Partium și Societatea Sociologilor din România având drept scop a servi ca un forum pentru discuții legate de posibilitățile în care cercetătorii din domeniile științelor sociale pot influența viața publică, respectiv maximalizarea incluziunii și eficienței sociologiei ca disciplină academică. Secțiunile propuse sunt următoarele: *Trenduri în schimbările sociale, Probleme sociale și politica socială, Identități naționale și dialog interetnic, Structuri de valori și schimbările de valori în perioada postcomunistă, respectiv Educația universitară pentru coeziune socială.*

Limba lucrărilor: engleză.

Data limită pentru aplicație: 12 aprilie 2013.

Taxa de participare: 30 EUR/100 RON/7000 HUF sau 15 EUR/50 RON/3500 HUF pentru doctoranzi și membrii SSR și MSzT.

Pentru mai multe informații vizitați pagina web a [conferinței](#).

Întâlnirea anuală a Asociației de Științe Politice din Ungaria (Magyar Politikatudományi Társaság): *Central Europe: Cooperation and Competition* [Europa Centrală: cooperare și competiție], Cluj-Napoca, 30 mai - 1 iunie 2013

Descriere. Pentru prima dată în istoria Asociației, întâlnirea anuală va avea loc în afara Ungariei. Sunt invitați cercetători în științele politice și științe sociale înrudite acestei discipline pentru a contribui cu prezentări în următoarele secțiuni: 1. *Identitatea și cooperarea statelor din Europa Centrală* (bilingv, maghiară și engleză), 2. *Quo vadis Uniunea Europeană?* (bilingv), 3. *Dilema centralizării și descentralizării în Europa Centrală - despre necesitatea reformei administrației publice și locale* (limba maghiară), 4. *Minoritățile și politica* (bilingv), 5. *Politici ale națiunii în Europa Centrală* (limba maghiară), 6. *Schimbările democrației constituționale în Ungaria și România* (limba maghiară), 7. *Comportament politic* (bilingv), 8. *Ce chestiuni devin politizate și care nu?* (limba maghiară), 9. *Dilemele incluziunii romilor: de la politici sectoriale la politici de identitate* (bilingv), 10. *Teoria democrației și Europa Centrală* (bilingv), *Prelucrarea trecutului comunist din perspectiva „istoriei politice” în Europa Centrală și de Est* (bilingv).

Data limită pentru aplicare: 14 aprilie 2013.

Pentru mai multe informații accesați pagina web (bilingv) a [conferinței](#).

▪ despre buletinul informativ Noutăți

Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea lui sunt rugați să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro. Cei care nu doresc să primească acest buletin informativ sunt invitați să ne contacteze în acest sens.

Informații detaliate în legătură cu proiectul *Noutăți în cercetarea minorităților naționale din România* și numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina web a [Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale din România](#) (ISPMN).

Pentru informații legate de proiectele derulate în cadrul ISPMN și publicațiile apărute la Editura ISPMN vizitați pagina web a [Institutului](#).